

12. OČAKÁVANIA PODNIKOVEJ SFÉRY

Vývoj ekonomiky Slovenskej republiky v roku 2005 je charakterizovaný naplnením projektovaných a základných makroekonomických ukazovateľov a zámerov. Zverejnené údaje o vývoji ekonomiky SR (i globálnej ekonomiky) potvrdzujú správne naštartovaný a relatívne vysoký rast slovenskej ekonomiky. Prítom ekonomický rast v Európe, najmä u relevantných obchodných partnerov SR, je stále pomalší ako v roku 2004. Podľa OECD poklesne dynamika rastu eurozóny z 1,8 % v roku 2004 na 1,2 % v roku 2005. Exportom vážený reálny rast HDP najdôležitejších obchodných partnerov by mal rásť z 2,1 % v roku 2005 na 3,1 % v roku 2007.

Na Slovensku pokračoval vysoký reálny rast ekonomiky, ktorý opätovne prekročil päť percentnú úroveň a oproti minulému roku poklesla miera inflácie na cca tri percentá (index spotrebiteľských cien), resp. na 4,4 % (index výrobných cien). Produkčná stránka ekonomiky, miezd, zamestnanosti a domáceho dopytu – tak spotreby ako aj investícií - bola vyššia ako sa predpokladalo a Slovensko je naďalej najdynamickejšou ekonomikou v stredoeurópskom priestore.

Pretrváva však nepriaznivá situácia na trhu práce, i keď zamestnanosť sa mierne zvýšila (o 1,9 %). Miera nezamestnanosti podľa disponibilného počtu evidovaných nezamestnaných dosahuje 11,8 % a podľa výberového zisťovania pracovných síl 16,4 % pri počte 443,6 tisíc nezamestnaných (k 30. 6. 2005). Životná úroveň obyvateľstva sa mierne zvýšila, priemerná nominálna mesačná mzda prekročila 17 tisíc korún a reálne vzrástla o viac ako päť percent.

V zahraničnom obchode 2005 došlo v porovnaní s rokom 2004 k spomaleniu dynamiky vývozu a zároveň k zvýšeniu záporného salda obchodnej bilancie. Tým sa prehĺbil aj deficit bežného účtu platobnej bilancie. Súčasné prehĺbenie deficitu nepredstavuje výrazne riziko ďalšieho stabilného rastu ekonomiky, pretože je vyvolané najmä dovozmi súvisiacimi s rozvojom nových výrob a je krytý prebytkom na finančnom účte prílevom priamych zahraničných investícií. Aj reálny výmenný kurz sa oproti roku 2004 zhodnotil.

Vývoj slovenskej ekonomiky v roku 2006 – ako vyplýva z vládnych prognóz a z prognóz mimovládnych a medzinárodných inštitúcií, by mal pokračovať pozitívnym trendom. Pri posudzovaní vládneho návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2006 až 2008 SOPK konštatovala, že návrh považuje z technického hľadiska za dobre spracovaný. Makroekonomické rámce a prognózované kvantitatívne položky návrhu sú však optimistické a poznačené skutočnosťou, že návrh rozpočtu bol zostavený na volebný rok.

Očakáva sa relatívne vysoký rast HDP (v priemere 5,7 %) v nasledujúcich troch rokoch, miera inflácie je projektovaná veľmi optimisticky v hodnote menej ako 2,2 % a rast zamestnanosti každoročne o 0,8 až 0,9 %. Zároveň by mali dynamicky rásť aj reálne mzdy, ktoré sa v roku 2006 zvýšia o viac ako 4 % a spotreba domácnosti vzrastie o 4,9 %. Optimisticky, ale nie reálne, je projektovaný vývoj miery nezamestnanosti, ktorá má podľa vládnej prognózy poklesnúť zo 14,3 % v roku 2004 na cca 11,5 % v rokoch 2006 až 2008.

Z kvalitatívneho hľadiska, teda z hľadiska dosahu návrhu rozpočtu na obyvateľstvo a životnú úroveň treba konštatovať, že pretrvávajúca vonkajšia i vnútorná nerovnováha (deficity platobnej bilancie a opakované vysoké deficity verejných financií, najmä štátneho rozpočtu) z minulosti, ale aj v súčasnosti, negatívne vplyvajú najmä na pretrvávajúci vysoký hrubý verejný dlh na HDP, ktorý v roku 2006 dosiahne 587,8 mld. Sk (38,38 % HDP).

V záujme udržateľného ekonomického vývoja bude potrebné rýchlejšim tempom znižovať deficit verejných financií a vytvárať predpoklady na hospodárenie s vyrovnaným, resp. prebytkovým hospodárením štátu. Len tak sa vytvoria zdroje na krytie nepredvídaných vonkajších i vnútorných rizík, ale aj na deklarovанú podporu priorít v znalostnej ekonomike v súlade s Lisabonskou stratégiou pre Slovensko.

Rozpočtovanú výšku daňového a odvodového zaťaženia – 29,2 % HDP v roku 2006, keď priemer 25 členských krajín EÚ činí 38,8 % – považuje SOPK ako celok – za primeranú očakávanej výkonnosti ekonomiky a reálne nevidí predpoklady na rýchlejšie tempo znižovania priamych daní.

Optimalizáciu si však bude vyžadovať oblasť odvodovej zaťaženia, ktorú považuje podnikateľská sféra za vysokú, a to pri paralelnom znižovaní neefektívnych výdavkov verejnej správy. Podnikateľská sféra by tiež uvítala zjednotenie odvodov do jedného centra.

Hospodárska politika – v minulom roku vláda schválila Lisabonskú stratégiu pre Slovensko, Národný program reforiem SR na roky 2006 – 2008 a Konvergenčný program SR do roku 2010, z ktorých vychádzala aj pri zоста-

ve návrhu rozpočtu verejnej správy. Tieto programy majú dva piliere. Prvý pilier zdôrazňuje najmä potrebu dotiahnutia štrukturálnych reforiem a udržania súčasnej hospodárskej politiky. Rozvojová časť – druhý pilier programu – je snaha o budovanie znalostnej ekonomiky, ktorú vláda zadefinovala v piatich prioritách.

Pritom rozhodujúci bude spôsob ich financovania z verejných zdrojov, zo zdrojov súkromných spoločností a zo zdrojov Európskej únie. Vo výdavkovej časti rozpočtu zatiaľ nie sú primerane zohľadnené výdavky na rozvojové priority deklarované v uvedených strategických materiáloch, teda na podporu vzdelávania, zamestnanosti, informačnej spoločnosti, vedy, výskumu a inovácií, ako aj na podporu rozvoja podnikateľského prostredia.

Národný program reforiem Slovenskej republiky sa sústreďuje na tie integrované zásady, ktoré môžu najviac prispieť k rozvoju inovačného potenciálu slovenskej ekonomiky, rozvoju znalostnej ekonomiky a zamestnanosti slovenských občanov. Efektívne napĺňanie programov reforiem si bude vyžadovať primerané financovanie z výdavkovej časti rozpočtu verejných financií, z finančných zdrojov súkromného sektora, ako aj zo štrukturálnych fondov EÚ, ktoré Slovensko v súčasnosti využíva iba v obmedzenej miere.

Podnikateľské prostredie na Slovensku je základným predpokladom dlhodobej konkurencieschopnosti a rastu každej trhovej ekonomiky. Je to prostredie, v ktorom štát podporuje a chráni hospodársku súťaž, pre ňu vytvára jasné a stabilné pravidlá, efektívne zabezpečuje ich dodržiavanie všetkými účastníkmi trhu a zároveň minimalizuje administratívne prekážky a požiadavky voči podnikateľom.

V uplynulých rokoch sa zlepšilo podnikateľské prostredie v mnohých oblastiach ovplyvňujúcich podnikanie, vďaka čomu dnes na Slovensku neexistujú v podnikaní závažné bariéry. Zlepšili sa podmienky na zakladanie nových firiem, zlepšila sa legislatíva trhu práce, zefektívnil sa proces konkurzu a vyrovnania a v závere roka vláda prijala transparentné pravidlá na poskytovanie štátnej pomoci vo forme tzv. investičných stimulov.

Napriek tomu však pretrváva neuspokojivý stav v oblasti vymáhania práva, neodbúrala sa v želateľnej miere zbytočná regulačná súťaž smerom k podnikateľom a nerozvinutý kapitálový trh neumožňuje podnikateľským subjektom efektívny prístup k zdrojom kapitálu.

Podnikateľské prostredie však výrazne ovplyvňujú aj samotní podnikatelia. V tejto súvislosti je potrebné vytvoriť etický kódex podnikateľa a pozitívne príklady v celej spoločnosti viac propagovať.

Pre oblasť podnikateľského prostredia boli stanovené priority, a vyplýva to aj z nižšie uvedeného ekonomického prehľadu SOPK, s ktorými sa identifikovala a podporuje ich aj podnikateľská sféra na Slovensku.

Ide o:

- zlepšenie podmienok na efektívne vymáhanie práva
- prístup verejných inštitúcií k podnikateľom ako k partnerom (nie ako k bremenám)
- vytvorenie podmienok na efektívny prístup ku kapitálovému trhu pre všetky podniky
- dobudovanie kvalitnej fyzickej infraštruktúry a služieb v sieťových odvetviach
- liberalizáciu trhov.

Zlepšenie podmienok pre efektívne vymáhanie práva a spravodlivé riešenie sporov bez zbytočných prieťahov si vyžaduje, aby došlo k dôslednej realizácii už schválených legislatívnych zmien v organizácii justície a v organizácii a správe súdov a zároveň boli materiálne i personálne podporené tieto procesy. Tiež treba uplatniť účinné nástroje na odhaľovanie a sankcionovanie korupcie a klientelizmu, zlepšiť systém hodnotenia dosahu právnych predpisov na zamestnanosť a podnikateľské prostredie a zvýšiť flexibilitu prijímania do zamestnania.

V oblasti prístupu verejných inštitúcií k podnikateľom vláda pripravuje komplexný audit prekážok v podnikaní na Slovensku nielen na centrálnej úrovni, ale aj na miestnej a regionálnej úrovni, ktorý bude zameraný na analýzu súčasného stavu v legislatíve, v požiadavkách na podnikateľskú sféru a procesov vo verejnej správe, ktoré majú priamy vplyv na podnikateľský sektor. Pripravuje sa tiež systém transparentnej štátnej pomoci a zlepšenie infraštruktúry v oblasti podnikania. Posilniť však treba aj kontrolný systém riadenia a používania verejných financií.

V oblasti efektívneho prístupu ku kapitálovému trhu pre všetky podniky pripravuje vláda vytvorenie podmienok na vznik regionálnej stredoeurópskej burzy cenných papierov z jestvujúceho Centrálného depozitára cenných papierov SR a BCPB, a. s., a pripravuje sa na odstránenie legislatívnych prekážok v oblasti kapitálového trhu. Zlepšiť treba aj podmienky na využívanie rizikového kapitálu.

V oblasti kvalitnej fyzickej infraštruktúry chce vytvoriť podmienky na dokončenie diaľničných a železničných projektov, a to aj zapojením zahraničných dodávateľov a súkromného sektora. V oblasti služieb v sieťových odvetviach sa pripravujú podmienky na otvorenie trhu s energiou a na po-

stupné odstraňovanie bariér, ktoré bránia intenzívnejšiemu využívaniu obnoviteľných zdrojov energie.

V oblasti liberalizácie trhov chce vláda podporovať eliminovanie a redukciiu tarifných a netarifných bariér v obchode a reformovať existujúci systém regulácie v oblasti profesijných služieb.

Ekonomický prieskum SOPK

Na základe doterajších poznatkov a požiadaviek podnikateľskej sféry je možné konštatovať, že relevantné informácie o vývoji ekonomiky v reálnom čase, ako dôsledok realizácie hospodárskej politiky štátnych orgánov, má pre formovanie a stabilitu podnikateľských aktivít svoj význam. Platí však aj obrátený princíp, aké sú vlastne očakávania podnikateľskej sféry a požiadavky na hospodársku politiku?

Slovenská obchodná a priemyselná komora v minulom roku už po ôsmy raz zorganizovala anketu (ekonomický prieskum SOPK) o očakávaniach podnikateľskej sféry k vývoju slovenskej ekonomiky a podnikateľského prostredia. Ekonomický prieskum bol koncipovaný tak, aby svojimi odpoveďami v ankete manažéri monitorovali výkonnosť firiem v danom roku a očakávania v roku 2006, ďalej jestvujúci stav a vývoj podnikateľského prostredia a legislatívnych podmienok a ich vplyv na rozvoj podnikania, ako aj účinnosť uplatňovanej hospodárskej politiky vlády, vrátane realizovaných reforiem ekonomického a sociálneho systému a ich dosah na podnikanie.

Obdobne, ako v minulých rokoch, respondenti aj v tomto prieskume identifikovali a hodnotili riziká, či prekážky podnikateľskej činnosti jednak v SR, ale aj na jednotnom trhu EÚ. Na prieskume ukončenom v novembri 2005 a reprezentovanom 38 otázkami sa zúčastnilo 153 firiem (80 výrobných – priemysel, stavebníctvo a 73 firiem zo sektoru služieb vrátane obchodu)*.

Z celkového počtu podnikov, ktorých zástupcovia vyplnili dotazník, bolo 70 malých spoločností s počtom zamestnancov do 50 (46 %), 55 strednej veľkosti od 50 do 500 zamestnancov (36 %) a 28 veľkých podnikov s počtom vyšším ako 500 zamestnancov (18 %).

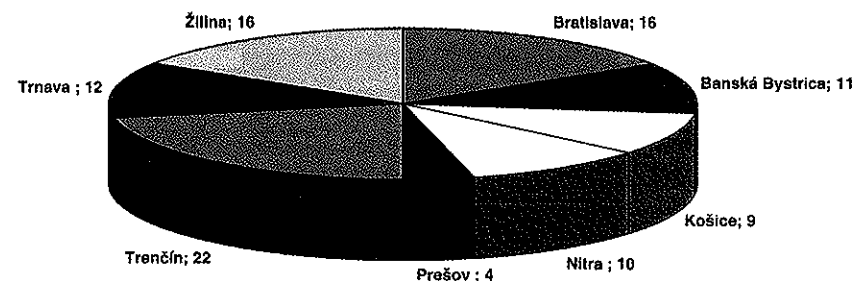
Z hľadiska vlastníctva najväčší podiel už tradične tvorili podniky vlastné domáci kapitálom (76 %), podniky s účasťou zahraničného kapitálu

* Počet zúčastnených firiem v predchádzajúcich rokoch bol nasledovný:
54 v roku 1998, 101 v roku 1999, 136 v roku 2000, 54 v roku 2001, 81 v roku 2002, 105 v roku 2003 a 64 v roku 2004.

tvorili 13 % a zvyšné firmy (11 %) boli v úplnom vlastníctve zahraničného kapitálu.

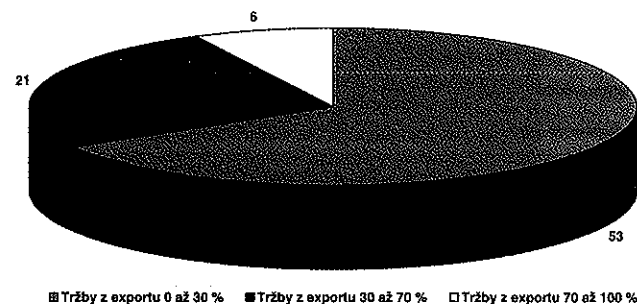
Podľa charakteru spoločnosti, teda prevažujúceho predmetu činnosti zúčastnených firiem, pôsobil 46 % v priemysle, 6 % v stavebníctve, 18 % v obchode (veľkoobchod a maloobchod), 4 % vo finančníctve, 22 % v iných službách a 6 % respondentov uviedlo iný predmet činnosti.

Regionálne rozloženie zúčastnených firiem na prieskume

Prieskumu sa zúčastnilo 133 exportujúcich firiem. Podľa výšky tržieb z exportu na celkových príjmoch firiem prieskum vykázal nasledovné zastúpenie.

Firmy a podiel výšky obratu z exportu

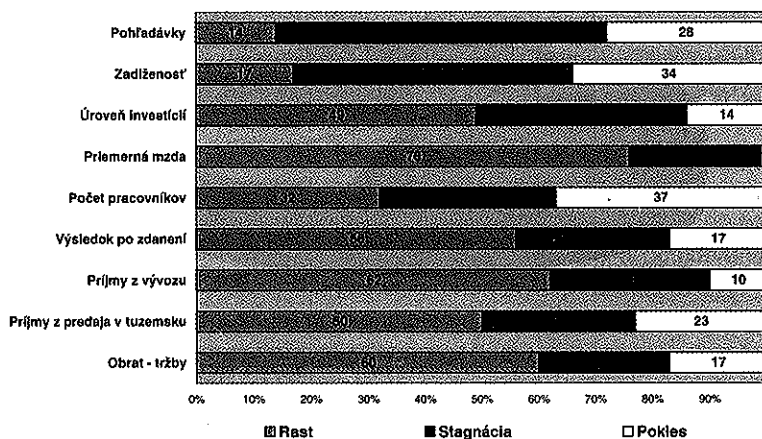

Tržby z exportu 0 až 30 % Tržby z exportu 30 až 70 % Tržby z exportu 70 až 100 %

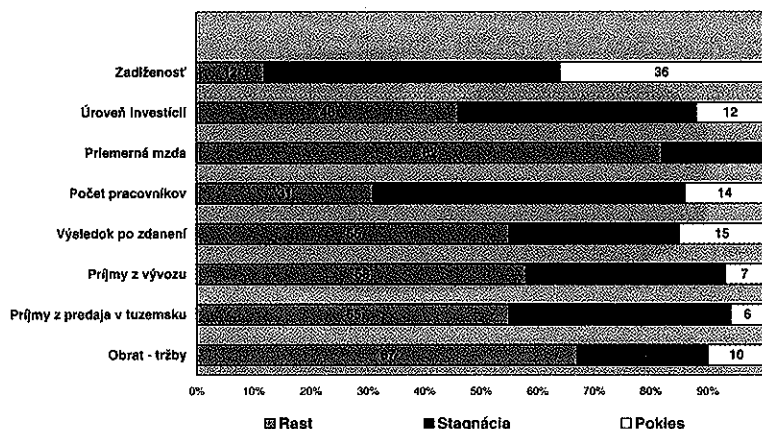
Výsledky prieskumu

Pohľad podnikateľov na aktuálnu ekonomickú situáciu, ako aj na výkonnosť firiem podľa hodnotenia vybraných ekonomických ukazovateľov a očakávaných hospodárskych výsledkov v roku 2005 i 2006 je pomerne optimistický.

Vývoj výkonnosti firiem v roku 2005

Očakávaný vývoj vybraných ukazovateľov v roku 2006

Vývoj obratu a hospodárskeho výsledku – očakávaný vývoj obratu a hospodárskych výsledkov v roku 2006 si udržiava pozitívny trend, keď až 67 % respondentov očakáva v roku 2006 rast tržieb v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Pritom 55 % respondentov očakáva rast hospodárskeho výsledku po zdanení. V rámci uvedeného prieskumu iba 10 % podnikateľov predpokladá pokles tržieb a 15 % pokles hospodárskeho výsledku.

Vývoj predaja na domácom trhu – oficiálne údaje o vývoji spotrebiteľského dopytu v roku 2005 dokumentujú obrat a reálny rast ekonomiky je po určitom útlme opäť generovaný domácim dopytom. Tomu zodpovedajú aj očakávania podnikateľov na rok 2006, keď 55 % respondentov predpokladá zvýšenie príjmov z predaja na domácom trhu, 39 % predpokladá rovnaký vývoj a 6 % očakáva zníženie príjmov.

Očakávaný vývoj zahraničného obchodu – vývoj zahraničného obchodu nadviazal na pozitívny vývoj v predchádzajúcich dvoch rokoch, ktorý bol prelomový. Závislosť exportných odvetví slovenského priemyslu na dovoze je však stále vysoká. Úroveň exportnej výkonnosti ku koncu 1. polroka 2005 medziročne klesla na 76,2 % v b.c. a drží sa pod dovoznou náročnosťou, t.j. 79,3 %), čo je mierne nad úrovňou roka 2004. Otvorenosť slovenskej ekonomiky, meraná podielom vývozu a dovozu výrobkov a služieb v bežných cenách na HDP pretrváva na úrovni mierne nad 160 %.

Ako vyplýva z prehľadu o vývoji zahraničného obchodu, podnikatelia zapojení do prieskumu očakávali v roku 2005 a očakávajú aj v roku 2006 pozitívny vývoj zahraničného dopytu. Kým v roku 2005 rast očakávalo až 62 % respondentov, rovnaký vývoj ako v predchádzajúcom roku očakáva 28 % a len 10 % respondentov očakáva pokles zahraničného dopytu.

V najnovšom prieskume rast zahraničného dopytu v roku 2006 očakáva 58 % opýtaných, rovnaký vývoj ako v roku 2005 približne 35 % a len 7 % respondentov očakáva pokles príjmov z vývozu. Z celkového počtu 153 podnikov zapojených do prieskumu iba 20 podnikov neuviedlo exportné aktivity.

Očakávaný vývoj zamestnanosti – trh práce, napriek určitým zlepšeniam v poslednom období, stále predstavuje jeden z najvážnejších problémov hospodárstva na Slovensku. V priebehu posledných troch rokov boli zavedené zásadné administratívne opatrenia, ktoré čiastočne zmenili pružnosť a fungovanie trhu práce. Tieto však nemôžu predstavovať garanciu trvalého znižovania nezamestnanosti. Základom musí byť ekonomická akti-

vita prenesená do tvorby pracovných miest. Aj rôzne metodiky vykazovania nezamestnanosti ponúkajú odlišný pohľad na jej vývoj.

Priemerný počet zamestnaných v hospodárstve SR v minulom roku bol v 1. polroku 2 057,9 tisíc osôb, pričom nezamestnaných bolo 443,6 tisíc, t.j. 16,9 %.

Očakávania podnikov zapojených do ekonomického prieskumu v oblasti vývoja zamestnanosti a hodnotenia trhu práce zodpovedajú tomuto stavu. Len 32 % respondentov očakáva zvýšenie počtu pracovníkov v roku 2005 a 31 % v roku 2006. Až 37 % podnikov v roku 2005 znížilo počet pracovníkov a 14 % podnikov očakáva ďalšie zníženie v roku 2006.

Čo sa týka pohľadu podnikateľov na **reformu trhu práce**, ten je pomerne pozitívny. Reformu trhu práce hodnotí 9 % respondentov veľmi dobre, 65 % primerane a 26 % respondentov nie je spokojných s jej dopadmi a hodnotí ju nevyhovujúco.

Očakávaná úroveň investovania – podľa oficiálnej štatistiky miera investovania v roku 2005 v ekonomike pomerne výrazne vzrástla, keď medziročný rast tvorby hrubého fixného kapitálu sa za 1. polrok 2005 zrýchlil na 8,6 % (v bežných cenách na 11,9 %). Aj očakávania podnikov zapojených do prieskumu zodpovedajú tomuto pozitívnemu trendu.

V roku 2006 očakáva 46 % podnikov rast úrovne investícií (v roku 2005 to bolo 49 %), 42 % očakáva rovnakú úroveň (37 % v roku 2005) a len 12 % podnikov očakáva zníženie úrovne investovania do rozvoja.

Oblasť zadlženosti a vývoj pohľadávok po lehote splatnosti – v oblasti zadlženosti sú očakávania podnikateľskej sféry obdobné ako v predchádzajúcom roku. Rast zadlženosti v roku 2006 očakáva 17 % respondentov, 34 % očakáva pokles a u 49 % zostane výška zadlženosti na úrovni minulého roka. Obdobné očakávania v porovnaní s minulým rokom nastali aj v kategórii pohľadávok po lehote splatnosti, keď 14 % podnikov očakáva ich rast (v roku 2005 to bolo tiež 14 %). Pokles pohľadávok po lehote splatnosti očakáva 28 % a pohľadávky na úrovni predchádzajúceho roka očakáva 58 % opýtaných.

Pritom 31 % respondentov v ankete uviedlo, že plánujú uplatniť v ďalšom období inštitút exekúcie voči svojim dlžníkom, 48 % respondentov uviedlo že neplánujú uplatniť exekúciu voči dlžníkom a 21 % respondentov nevedelo posúdiť túto otázku.

Úroveň podnikateľského prostredia – podnikateľské prostredie v SR sa postupne zlepšuje a určitá akcelerácia nastala v posledných troch rokoch. Kvalitu podnikateľského prostredia zásadným spôsobom ovplyvňuje politická stabilita, stabilita ekonomiky a jej rast, ako aj úroveň legislatívy, reálna vymožitelnosť práva, ale aj úroveň reformného procesu. Celkový stav podnikateľského prostredia na Slovensku vníma podnikateľská sféra pozitívnejšie ako v predchádzajúcom období.

Vplyv celkového podnikateľského prostredia na rozvoj podnikania v roku 2005 považuje 38 % respondentov za priaznivý, 21 % za nepriaznivý a 41 % uviedlo, že zostal na úrovni predchádzajúceho roka.

V roku 2006 neočakávajú podnikatelia významne zmeny, keď 63 % uviedlo, že vplyv celkového podnikateľského prostredia sa nezmení, 29 % očakáva zlepšenie a 8 % predpokladá, že sa zhorší.

Legislatívne podmienky rozvoja podnikania – v porovnaní s minulými rokmi nastalo v odpovediach na otázku: *Vytvára súčasná legislatíva podmienky na rozvoj podnikania?* značné zlepšenie. V minulom roku (2004) na túto otázku odpovedalo kladne 41 % respondentov, v roku 2003 to bolo 32 % opýtaných. Realizované legislatívne podmienky rozvoja podnikania na Slovensku v tomto roku považuje až 77 % za primerané a len 23 % za nevyhovujúce. Ani jeden respondent ich však ešte nepovažuje za veľmi dobré.

Oveľa kritickejší pohľad majú podnikatelia na časté zmeny legislatívy. Na otázku: *Spôsobujú vám časté zmeny legislatívy problémy?* odpovedalo kladne 79 % opýtaných, 12 % respondentom nespôsobujú časté zmeny problémy a 9 % uviedlo, že uvedenú otázku nevedia posúdiť.

Postoje k hospodárskej politike vlády a k reformám – na otázku: *Vytvára vám súčasná hospodárska politika vlády primerané predpoklady rozvoja podnikania?* došlo opätovne k zlepšeniu nálady odpovedajúcich podnikateľov, keď 48 % odpovedalo áno. V predchádzajúcom prieskume kladnú odpoveď dalo 38 % respondentov.

Oproti minulému roku sa znížil aj podiel negatívnych odpovedí, keď 34 % opýtaných podnikov nie je spokojných s hospodárskou politikou vlády (v minulom roku to bolo 38 %). 18 % opýtaných uviedlo, že nevie posúdiť vplyv hospodárskej politiky na rozvoj ich firiem (v minulom roku to bolo 25 %). Oveľa kritickejší pohľad majú podnikatelia na konkrétne oblasti hospodárskej politiky, a to najmä na oblasť **vymožitelnosti práva**, na **proexportnú politiku** či na **pretrvávajúcu vysokú odvodovú zaťaženosť podnikateľov**.

S vymožitelnosťou práva má problémy až 67 % respondentov a 13 % nevedelo posúdiť túto otázku. Len 20 % podnikov nespôsobuje vymožitelnosť práva problémy. V tejto súvislosti bola veľmi negatívne hodnotená aj **reforma súdnictva**, ktorú za nevyhovujúcu považuje až 66 % respondentov a iba 34 % respondentov ju považuje za primeranú.

Súčasnú **proexportnú politiku** štátu považuje za nedostatočnú 37 % respondentov, 62 % respondentov ju považuje za primeranú a len 1 % ju hodnotí ako veľmi dobrú.

Negatívne je hodnotená **odvodová zaťaženosť** podnikateľskej sféry, keď až 80 % opýtaných ju považuje za vysokú a len 20 % za primeranú. Čo sa týka hodnotenia daňovej zaťaženosť došlo k zlepšeniu nálady. Súčasnú **daňovú zaťaženosť** považuje 63 % respondentov za primeranú a už len 37 % za stále vysokú. Pozitívne hodnotenie sa odrazilo aj pri posudzovaní kvality **daňovej reformy**, keď 25 % respondentov ju hodnotí veľmi dobre, 67 % primerane a len 8 % respondentov ju považuje za nevyhovujúcu.

Hodnotenie ďalších reforiem – reformu riadenia verejných financií, vrátane fiškálnej decentralizácie hodnotia podnikatelia pomerne pozitívne. Len 4 % respondentov ju hodnotí veľmi dobre, 71 % primerane a 25 % ju považuje za nevyhovujúcu.

Dôchodkovú reformu a reformu sociálnych dávok hodnotí 11 % respondentov veľmi dobre, 71 % primerane a 18 % reformu v tejto oblasti hodnotí nevyhovujúcu.

Reformu trhu práce hodnotí 9 % respondentov veľmi dobre, 65 % primerane ale už väčší počet ako pri predchádzajúcich reformách 26 % ju hodnotí nevyhovujúcu.

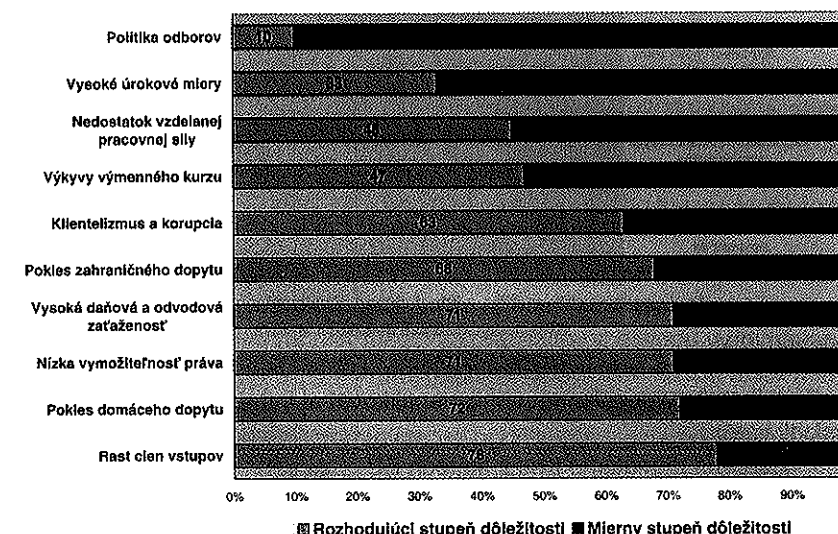
Reformu zdravotníctva hodnotí 7 % respondentov veľmi dobre, 47 % primerane a 46 % ako nevyhovujúcu.

Ešte kritickejšie pohľady sú na spomenutú **reformu súdnictva**, ale aj na **reformu vzdelávacieho systému – školstva**. Školskú reformu až 79 % respondentov považuje za nevyhovujúcu. 20 % respondentov za primeranú, a jeden respondent ju považuje za veľmi dobrú.

Oblasť rizík podnikateľskej činnosti – podniky mohli uviesť, podobne ako v predchádzajúcich anketách, viac rizík podľa stupňa dôležitosti pre podnikateľskú činnosť. V predchádzajúcom roku boli za najväčšie riziká považované: rast cien vstupov, znížený domáci dopyt, nízka vymožitelnosť práva, znížený zahraničný dopyt, výkyvy výmenného kurzu, vysoká finančná zaťaženosť, klientelizmus a korupcia. Za riziká, ktoré nemajú výrazný vplyv na podnikanie považovali v minulom roku pokles kúpyschopnosti obyvateľ-

stva, vysoké úrokové miery, nedostatok vzdelanej pracovnej sily a na poslednom mieste to bola politika odborov. Poradie rizík podľa stupňa dôležitosti pre podnikateľskú činnosť, ktoré identifikovali respondenti v ďalšom období, sú uvedené v grafe.

Riziká podnikateľskej činnosti

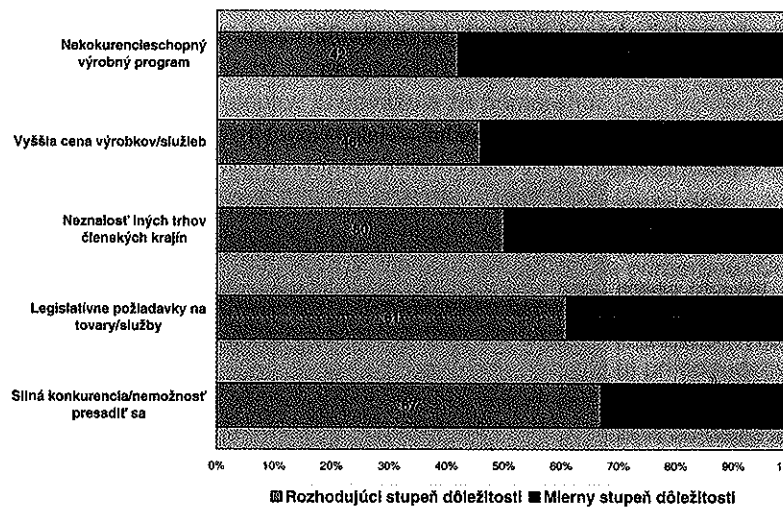

Riziká v podnikaní na jednotnom trhu EÚ – jednou z najväčších výhod vstupu krajiny do Európskej únie pre podnikateľov je získanie jednoduchšieho prístupu na trhy všetkých členských krajín. Firmy, ktoré majú skúsenosti s podnikaním na trhu EÚ uvítali rozšírenie a vstup Slovenska do EÚ v roku 2004, pretože im prinieslo zjednodušenie procedúr a zníženie transakčných nákladov. Mnohé firmy však vnímajú prekážky, ktoré im bránia v rozširovaní svojich aktivít v ďalších krajinách únie.

Dotazníkový prieskum sa venoval vybraným rizikám podnikania na jednotnom trhu EÚ. Úlohou oslovených podnikateľov bolo priradiť jednotlivým rizikám poradie podľa stupňa dôležitosti (rozhodujúci, vysoký, mierny, nemá vplyv).

Pozn.: Rovnaké poradie rizík bolo identifikované aj v prieskume z minulého roka.

Stupeň dôležitosti rizík podnikateľskej činnosti na jednotnom trhu EÚ

Podnikatelia v prieskume mohli identifikovať aj iné riziká. Medzi nimi sa vyskytli tieto:

- ochrana domáceho trhu v štátoch EÚ
- nedostatočná ochrana domáceho trhu v SR
- rast cien energií
- import z Juhovýchodnej Ázie
- nedostatočná spolupráca s domácimi firmami
- nedostatočný servis a informácie pre podnikateľov.

Za najväčší problém podnikania na jednotnom trhu EÚ označili podnikatelia silnú konkurenciu. Táto obmedzuje ich možnosti presadiť sa, preto sa orientujú viac na lokálny trh alebo na už zavedené zahraničné trhy. Toto zistenie je o to viac nepriaznivé, že vstup na jednotný trh znamená v prvom rade rozšírenie možností realizácie produkcie a získanie prístupu k viac ako 450 miliónom spotrebiteľov. Silnejšia konkurencia je len prirodzeným dôsledkom tohto faktu.

Zvyšujúce sa nároky na tovary a služby, ktoré chce podnikateľ predávať na jednotnom trhu EÚ sú najmä dôsledkom snahy o dôslednejšiu ochranu spotrebiteľa pred nekvalitnými produktmi. Podmienkou vstupu na trh EÚ je dosiahnutie určitých štandardov kvality, čo je potvrdené certifikátom. Proces certifikácie je pre mnohých podnikateľov príliš administratívne náročný a dra-

hý. Legislatívne požiadavky pre tovary, resp. služby, ktorú vstupujú na jednotný trh vnímajú oslovení podnikatelia ako druhú najzávažnejšiu prekážku podnikania v EÚ.

Ostatné riziká sú viac subjektívne, avšak najmä tretí obmedzujúci faktor (neznalosť iných trhov členských krajín) je relatívne jednoducho odstrániteľný využitím služieb obchodných komôr, zastupiteľstiev a iných subjektov mapujúcich tieto trhy.

Podnikatelia, ako vyplýva z identifikácie ďalších prekážok podnikania na jednotnom trhu EÚ, negatívne vnímajú skutočnosť, že ochrana domáceho trhu na Slovensku, teda aj podpora domácich podnikateľov, je na nižšej úrovni ako v iných krajinách Európskej únie. Ďalším negatívnym faktorom pre tuzemských výrobcov je dovoz lacného tovaru z krajín juhovýchodnej Ázie, najmä textilu, odevov, obuvi a ďalších druhov spotrebného tovaru, ktorý často nezodpovedá ani primeraným štandardom kvality.

Niektorí podnikatelia považujú za zhoršenie podmienok podnikania na jednotnom trhu EÚ pre slovenské firmy aj neúmerný rast cien energií na Slovensku, ako aj tlak na rast mzdových nákladov z dôvodu vyrovnávania mzdovej úrovne s krajinami EÚ (pozri tiež očakávania v oblasti rastu nominálnej priemernej mzdy).

Čo sa týka primeranej informovanosti podnikateľov o možnostiach využívania európskych fondov na podporu podnikania, ktorá bola súčasťou prieskumu v minulom roku, až 75 % oslovených podnikov v ankete uviedlo, že je dobre informovaných o možnostiach využívania európskych fondov na podporu podnikania, ale až 82 % respondentov uviedlo, že zatiaľ nevyužíva niektorý z týchto fondov na podporu svojho podnikania.

Rovnako tieto subjektívne bariéry, teda zlepšenie informovanosti je možné odstraňovať skvalitnením servisu v prospech podnikateľskej sféry zo strany SOPK, ale najmä prostredníctvom ďalších vládnych i mimovládnych inštitúcií – implementačných jednotiek – zameraných na podporu podnikania a na schvaľovanie projektov v tejto oblasti.

Zhrnutie

V očakávaniach slovenských podnikov na rok 2006 v porovnaní s rokom 2005 nastal ďalší posun smerom k väčšiemu optimizmu. Najoptimistickejší sú podnikatelia v oblasti očakávaného vývoja obratu, či celkových tržieb, v predaji na domácom trhu, očakávanom vývoji exportu, ale najmä v oblasti vývoja priemernej mzdy. Mierny optimizmus bol zaznamenaný v očakáva-

nom vývoji hospodárskeho výsledku a vývoji úrovne investícií. Negatívny vývoj je očakávaný naďalej v oblasti zamestnanosti, kde rast počtu pracovníkov vo svojej firme očakáva len 31 % respondentov. Pozitívnejší vývoj ako v roku 2005 očakávajú podnikatelia v oblasti zadlženosti, keď pokles očakáva až 36 % respondentov a rovnakú úroveň ako v predchádzajúcom roku 52 % respondentov.

Za najväčšie riziká z hľadiska podnikateľskej činnosti považujú podnikatelia v roku 2006 rast cien vstupov, pokles domáceho dopytu, pretrvávajúcu nízku vymožitelnosť práva, vysokú najmä odvodovú zataženosť, pokles zahraničného dopytu, ale tiež klientelizmus a korupciu.

Na druhej strane vnímajú aj niektoré pozitívne posuny v podnikateľskom prostredí, najmä znižovanie daňových sadzieb pre podnikateľské subjekty a primeranú výšku úrokových sadzieb.

Medzi významné prekážky stále patrí oblasť vymožitelnosti práva, dĺžka trvania a náklady spojené s riešením obchodných sporov, korupcia či neštandardný prístup štátnej správy a samosprávy v oblasti verejného obstarávania, administratívne prekážky a slabá ústretovosť byrokracie voči podnikateľom, vysoké odvodové zataženie podnikateľských subjektov a výška daňového základu. Medzi nové fenomény sa zaraďuje negatívny dopad z decentralizácie daní na samosprávy devalvujúci efekt z daňovej reformy, problematika kvality ľudských zdrojov a odborného vzdelávania, slabá podpora vedy, výskumu a inovácií, ako aj nízka informovanosť o právnych normách upravujúcich podmienky podnikania v rámci EÚ.

Podnikatelia medzi najväčšie riziká v podnikaní na jednotnom trhu Európskej únie považujú naďalej silnú konkurenciu, legislatívne požiadavky na tovary a služby, neznalosť iných trhov členských krajín a neúmerný rast cien, najmä energií na Slovensku. Podnikatelia tiež negatívne vnímajú skutočnosť, že ochrana domáceho trhu na Slovensku je na nižšej úrovni ako v iných krajinách únie a že pretrváva dovoz lacného tovaru s podpriemernou kvalitou z krajín juhovýchodnej Ázie. Stále vysoký je aj podiel firiem, ktoré považujú svoj výrobný program za nekonkurencieschopný.

Odporúčania SOPK na formovanie hospodárskej politiky – na základe jestvujúcich analýz makroekonomického i mikroekonomického prostredia v Slovenskej republike, z uvedených výsledkov ekonomického prieskumu SOPK, ako aj na základe posúdenia skúseností Írska, Fínska a ďalších krajín EÚ, ktoré dosiahli vysoký rast svojej ekonomiky a životnej úrovne po vstupe do Európskej únie odporúčame:

1. Vytvoriť reálne podmienky na rozpracovanie a formovanie hospodárskej politiky a dlhodobej rozvojovej stratégie Slovenska, ktorá bude rešpektovaná i pri prípadných politických zmenách a zabezpečí tak hodnoty pre naplnenie dlhodobých strategických cieľov. Uvedený materiál musí rešpektovať to, čo Slovensko môže reálne dosiahnuť za 10 až 15 rokov pri maximálnom využití prínosov z členstva v EÚ. **Dlhodobú rozvojovú stratégiu Slovenska** treba zamerať na prekonanie existujúcej technologickú a inovačnej medzery voči krajinám únie, ktorá bude podporovať súťaživosť a zvyšovanie konkurencieschopnosti, využívať prínosy globalizácie a bude doplnená o program inovačného rozvoja. Priority Slovenska sa môžu líšiť od priorít Írska, Fínska a ďalších krajín po ich vstupe do EÚ, ale mal by sa zachovať princíp sústredenia sa na vymedzený počet základných cieľov a ich razantné presadzovanie.

2. Pri reformách ekonomického a sociálneho systému dosiahnuť spoločenský konsenzus a kontinuálne hodnotenie dopadov na obyvateľstvo s cieľom zvyšovania životnej a sociálnej úrovne obyvateľstva pri rešpektovaní princípu plnenia strategických dlhodobých cieľov. Zachovať treba tiež rovnováhu medzi vedou a výrobou, ekonomikou a sociálnymi podmienkami a medzi jestvujúcim a novým prístupom.

3. Pri štrukturálnych reformách zachovávať, prípadne obnoviť tradičné sektory výroby a služieb slovenskej ekonomiky, ktoré sú z dlhodobého hľadiska perspektívne v európskom ekonomickom priestore.

4. Komplexne a dôsledne reformovať vzdelávací systém v oblasti obsahovej, finančnej a personálnej. Podporiť výskumnú a vývojovú základňu, predovšetkým aplikovaný výskum. Reformu skvalitnenia vzdelávacieho systému považovať za rozhodujúcu prioritu, od ktorej bude závisieť naplnenie žiadúceho rozvoja spoločnosti a získanie primeraného postavenia Slovenska v ekonomickom prostredí únie. Pri financovaní vedy, výskumu a inovácií využiť kombináciu financovania z verejných zdrojov, súkromných zdrojov vrátane rizikového kapitálu a zo štrukturálnych fondov EÚ.

5. Vytvárať priaznivé podnikateľské prostredie a programový a inštitucionálny rámec technologického a inovačného rozvoja. V tejto súvislosti treba optimalizovať najmä odvodové zataženie a vytvoriť podmienky na platenie daní a odvodov do jedného centra.

6. Zlepšiť podmienky na vymožitelnosť práva, najmä podmienky na spravodlivé riešenie sporov bez zbytočných prílohav, dôsledne realizovať reformu súdnictva a uplatňovať účinné nástroje pre odhaľovanie a sankcionovanie korupcie a klientelizmu.